

Etnoqrafik ünvan

Xocavənd rayonunun turizm potensialı çox genişdir. Rayonun ərazisində tarixi və təbiət abidələri, körpülər, eyni zamanda məşhur Azix mağarası, Tağlar mağarası yerləşir. Burada həm də tarixi keçmiş olan qədim Tuğ kəndi var. Tuğda və ətraf ərazilərdə ölkə və dünya əhəmiyyətli arxeoloji abidələrin olması arxeoloji turizmin inkişaf etdirilməsinə böyük imkanlar yaradır. Eləcə də rekreasiya turizmi – istirahət və müalicə məqsədilə həyata keçirilən səyahətdir ki, turizmin bu növünün inkişaf etdirilməsi üçün xeyli imkanlar var. Tuğ kəndi həm də qədim şərabçılıq mərkəzidir və şərabçılıq turizminin inkişafı üçün geniş imkanları var.

Bu barədə Qarabağ iqtisadi rayonuna daxil olan işğaldan azad edilmiş ərazilərdə (Şuşa rayonu istisna olmaqla) Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəsi Emin Hüseynov deyir:

– Ağdam və Füzuli ilə müqayisədə Xocavənd rayonu ciddi şəkildə dağılmayıb. Onun turizm potensialı geniş və çoxşaxəlidir. Xüsusilə Tuğ kəndi daha çox turist cəlb edə bilər. Tuğun tarixi memarlıq üslubunu saxlamaqla burada mədəni turizmi, zəngin təbiətdən istifadə etməklə ekoturizmi inkişaf etdirmək mümkündür. Onun aqroturizm potensialı da böyükdür.

Tarixən, şərabçılıq destinasiyası kimi tanınan Tuğ kəndi Xocavənd və Füzuli rayonlarının üzüm sahələrindən toplanan məhsuldan alınan şərabları ilə də məş-

larla ton istehsal edən ölkələrlə rəqabət etmək üçün bizi vaxt lazımdır. 4 illik nəticə isə göz qabağındadır: bizim şərablar bəyənilir və Azərbaycan brendi tanınır. Xatırladım ki, Tuğ kəndində 58,2 ha üzüm bağları mövcuddur.

– Tuğa turistləri cəlb etmək üçün ciddi təbliğat işi aparılmalıdır. Bu sahədə vəziyyət nə yerdədir?

– Tuğda şərabçılığın qədim tarixi, ənənələri var. Bu səbəbdən düzgün təbliğat və təqdimat bacarığı çox vacibdir. Reklam işi də düzgün təşkil edilməlidir. Bu istiqamətdə ciddi işlər görülür. Gələcəkdə şərab yarmarkaları çərçivəsində Tuğ şərabları xarici istehlakçılara tanıtılacaq. Bununla yanaşı, Tuğ kəndi Qafqaz şərab marşrutuna ("İter Vitis Qafqaz" şərab marşrutu) daxil ediləcək.

Tuğ şərabçılıq turizminin mərkəzinə çevrilir

hur olub. İndi burada şərabçılıq ənənələri inkişaf perspektivləri ilə birləşərək Qarabağ şərablarına yeni nəfəs verəcək, yerli və xarici turistlərin bölgəyə marağını artıracaq. Tuğ şərabçılıq turizminin mərkəzi olacaq ki, bu da ölkəmizə yetərinə dividendlər gətirməklə iqtisadiyyatına müsbət təsir edəcək.

– Deməli, turistləri cəlb etmək üçün əsas istiqamətlərdən biri də Tuğ kəndində şərab turizminin inkişaf etdirilməsidir.

– Artıq bu istiqamətdə addımlar atılır. Tuğ kəndinin ərazisindəki şərab zavodunun bərpası nəzərdə tutulur. Bu zavodda işğal dövründə, hər il 60 min şüşə "Kataro" şərab istehsal edilib, erməni məhsulu kimi satışa çıxarılıb. Ermənilər bu markanı, əsasən, Rusiya bazarı üçün istehsal ediblər. Bir sözlə işğal dövründə sərvətimizi talan ediblər, hətta hər il "Şərab turu" adlı turist səfərləri də təşkil olunub. Artıq o günlər geridə qalıb. İkinci Qarabağ mü-

Bu marşrutda Azərbaycanla yanaşı Gürcüstan, Rusiya Federasiyasının Krasnodar vilayəti də var. Marşrut çərçivəsində Tuğa səfərlər təşkil ediləcək. Turistlərə üzümün emalı və bütün texnoloji proseslər nümayiş olunacaq, onlara yerli növlərin və şərab istehsalının tarixi haqda informasiyalar verəcək, sonra şərabları dadacaqdır. Bundan başqa, Tuğa şərab turları da təşkil olunacaq. Bu turlara qoşulanlar məhsulu bağdan yığmaqdan

haribəsi zamanı Tuğ kəndinin yerləşdiyi ərazi işğaldan azad edilib, öz sahibinə qayıdıb.

Zavod isə yenidən bərpa edilir. Bu məqsədlə müasir turizm konsepti tətbiq ediləcək. Belə ki, bura yalnız şərab istehsal edilən yer deyil, həmçinin Tuğ bölgəsində tarixən mövcud olmuş şərabçılıq ənənəsinin təbliğ olunduğu məkana çevriləcək. Kompleksin tərkibində müxtəlif tədbir və festivalların keçirilməsi üçün çoxtəyinatlı məkanlar olacaq. Şərabçılar öz məhsullarını satmaq, təcrübə mübadiləsi aparmaq, şərablarını tanımaq üçün imkanlar qazanacaq.

– Yəqin ki, şərab istehsalı üçün əsas üzüm sortu kumi məşhur "Xindoqni"dən istifadə ediləcək?

– Turistlərə təqdim olunan şərab əsasən Qarabağın məşhur "Xindoqni" üzüm sortundan hazırlanacaq. Artıq bu üzüm sortu bərpa olunub və müasir üsullarla öyrənilir. Bununla əlaqədar olaraq Üzümçülük və Şərabçılıq Elmi-Tədqiqat İnstitutunun (ÜŞETİ) əməkdaşları respublikanın müxtəlif regionlarındakı köhnə üzüm bağlarına, fermer və ev təsərrüfatlarına baş çəkərək "Xindoqni" üzüm sortunu müəyyən ediblər. Əkin materialı tədarük etmək üçün davamlı tədqiqatlar həyata keçirilib. Müəyyən edilib ki, bu sort respublikamızda 9,2 ha sahədə əkilib-becərilir ki, onun da 7 ha Tuğ kəndindədir. Vaxtilə bu sortdan yüksək keyfiyyətli müxtəlif növ şərablar istehsal edilib. Bu şərablar nəinki respublikada, hətta xarici ölkələrdə də məşhur olub. Yenidən ondan istifadə etməklə respublikada şərabçılıq üzrə milli brendlərin istehsalı məqsədilə xammal bazası yaradılacaq, müxtəlif növ şərablar istehsal olunacaq. Onlar özünəməxsus dadı və ətiri ilə seçiləcəklər.

Zavod işə düşdükdən sonra Tuğa gələn turistlərə tam orqanik şərab təqdim olunacaq. Onlar şərabı birbaşa zavodda dada, istehsal prosesini izləyər, üzüm bağlarını görə, şərab festivallarında iştirak edə və yerində bələdçiləri şərabı ala biləcəklər.

Bundan başqa, onlara üzümün hansı şəraitdə yetişdiyini, necə qulluq edildiyini izləmək, üzüm yığımında iştirak etmək üçün şərait yaradılacaq.

Yeni Tuğ şərabçılıq turizminin mərkəzinə çevriləcək. Bu turizm növü bizim üçün yeni olsa da, Avropada artıq populyarlaşıb. Milyonlarla turist İtaliya, Fransa, İspaniya, Gürcüstandakı şərab festivallarına gedir, üzüm yığır, şirəsinə çıxarmaq üçün onu həvəslə tapdalayır, həmən yerə məxsus şərabı dadır və alır. Ölkələr bundan yaxşı gəlir əldə edirlər.

Zəngin şərabçılıq tarixi olan, milyon-

tutmuş şərabın dadına baxmaqadək bir çox şans əldə edəcəklər. Üzüm və Şərab Festivalı da gələcəkdə Tuğun şərabçılıq turizminin inkişafında rolu olacaq.

Həmçinin burada qonaqlar şərabçılıqla əlaqəli qədim eksponatlarla tanış ola biləcəklər. Dequstasiya zalları təşkil etmək, şərablarımızı təbliğ etməklə turistləri mütəmadi ora aparmaq olar. Həmin dequstasiya zallarına gələn turistlər yaxşı gəlir gətirəcəklər.

Müxtəlif turlarda iştirak edən turistlə bu yolla ziyarət etdikləri məkanlardan aldıkları təəssüratlarla öz rekreasiya tələbatlarını təmin etmiş olacaqlar. Vətənlərinə qayıtdıqdan sonra isə tanışları qohumlarına səfərləri barədə məlumat verəcəklər. Bunun özü bir təbliğatdır.

İnanıram ki, Tuğda turistlər yüksək peşəkarlıqla qarşılanıb yola salınacaq. Onlara asudə vaxtlarından səmərəli istifadə etmək üçün hər cür şərait yaradılacaq.

– Ziyarətçilər gəzinti yaranı təbiətin şərabla mükəmməl uyğunlaşdığı məkanda şərabın dadına baxa bilərlər. Amma onlar bununla yanaşı bir rahatlıq da istərlər. Həsirdə Tuğda bərpa işləri nə vəziyyətdədir?

– Tuğun tarixi hissəsində ilkin turizm infrastrukturunun yaradılması istiqamətində işlər aparılır. Müxtəlif obyektlərin layihələndirilməsi işləri həyata keçirilir. Kəndin girişində avtodayanacaq, digər zəruri turizm infrastrukturlarının yaradılması, turizm informasiya mərkəzinin, kulinariya mərkəzinin, eyni zamanda iaşə obyektlərinin qurulması nəzərdə tutulur.

Artıq mayın 5-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva Xocavənd rayonunun Tuğ kəndində İnzibati Mərkəzin təməlinin qoyulması mərasimində iştirak ediblər. Kənddə 1,63 hektar sahəni əhatə edəcək inzibati zonada ikimərtəbəli inzibati bina, klub icma və mədəniyyət mərkəzləri, restoran tikiləcək. Burada tikiləcək və bərpa ediləcək binaların ümumi sahəsi 3200 kvadratmetr olacaq.

Yerüstü parking sahəsinin də yaradılması nəzərdə tutulub. Bu ərazilərə bütün yol infrastrukturunun, kommunikasiya xətlərinin, o cümlədən işıq, rəbitə və yüksək sürətli internetin çəkilməsi planlaşdırılır. İnzibati mərkəzdə tikinti-bərpa işlərinin gələn ilin martında başa çatdırılması nəzərdə tutulur.

Beləliklə, Tuğ cənnət kimi bir yer olacaq. Görəcəklər ki, torpaq sahibinin əlində olanda cənnətə dönür.

Ə.PÜNHAN

XQ

Hadrut